

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้สารเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่เรื้อรังมานานและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ปัจจุบันสารเสพติดได้แพร่ระบาดออกไปสู่ประชากรอย่างทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะการแพร่ระบาดในหมู่เด็กและเยาวชนเป็นอัตราที่สูงขึ้นทุกปี นอกจากนี้ ปัญหาสารเสพติดยังมีผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ในสังคมตามมาอีกมากมาย แอมเฟตามีนเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งที่มีผลต่อการแพร่ระบาดมาก (Gary, 1992) การเสพยาแอมเฟตามีนจะส่งผลกระทบต่อผู้เสพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกาย คือ ความเสื่อมโทรมทางด้านร่างกายต่อตัวผู้เสพ เมื่อเสพไปนานๆ ร่างกายจะชুবวม น้ำหนักลด ถ้าใช้ขนาดสูงจะกดระบบประสาทและระบบหายใจ ทำให้หมดสติ เสียชีวิตได้ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2546) และเป็นสาเหตุให้เกิดอาการทางจิตที่พบมากคือ อาการหลงผิดแบบหวาดระแวง อาการประสาทหลอน กระบวนการใช้ความคิดสับสน (กิตติพงศ์ สาณิขวรรณกุล, วนิดา พุ่มไพศาล, พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์, และสุรเชษฐ ฝ่องธัญญา, 2542; Kaplan & Sadock, 1988) ซึมเศร้า มองโลกในแง่ร้าย มีความรู้สึกสูญเสีย สิ้นหวัง เห็นคุณค่าตนเองต่ำ มักถอยหนีจากสังคม มีความคิดอยากตาย (ธงชัย อุ่นเอกลาภ, 2541) มีพฤติกรรมทำร้ายตนเองหรือทำร้ายผู้อื่น (Thurston, 1997) ขาดความสนใจตนเอง ต้องการเสพยาแอมเฟตามีนอย่างเดียว จึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เสพและเสพในปริมาณมากขึ้น บ่อยครั้งขึ้น ร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ นานเข้าก็กลายเป็นคนขาดวินัย ขาดคุณธรรม และจริยธรรม ส่งผลกระทบทางด้านครอบครัว ทำให้ครอบครัวเสื่อมเสียชื่อเสียงเพราะผู้ติดสารเสพติดเป็นที่รังเกียจของบุคคลทั่วไป ครอบครัวสูญเสียรายได้เนื่องจากการซื้อสารเสพติด (ช่อกิ่ง ชูครุฑ, 2541) สมาชิกในครอบครัวเกิดปัญหาทางอารมณ์ ทะเลาะวิวาท สัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความทุกข์ใจ เปื่อหน่าย เครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544; สุนันทา กาญจนพงษ์, 2540) ผลกระทบทางด้านสังคมก่อให้เกิดปัญหาทางด้านอาชญากรรม โจรกรรม อุบัติเหตุบนท้องถนน การใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา ปัญหาการว่างงาน ปัญหาโสเภณี (สมิต วัฒนธัญญกรรม, 2544; สำนักงาน ป.ป.ส., 2548; มานพ คณะโต และคณะ, 2546) ผลกระทบต่อประเทศชาติ ทำให้สูญเสียทางด้านเศรษฐกิจในการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด (ปกรณ ศรีรังค์, 2544) ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐจึงได้จัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อที่จะลดปริมาณยา

เสพติดที่มีอยู่ (Supply Reduction) โดยใช้มาตรการทางกฎหมายด้วยการจับกุมและคุมขังผู้ค้าในขณะเดียวกันก็ลดความต้องการยาเสพติด (Demand Reduction) ด้วยการลดจำนวนผู้เสพติดโดยให้การบำบัดรักษา ตลอดจนหามาตรการอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ที่เสพติดแล้วให้กลับไปใช้ชีวิตเช่นคนปกติทั่วไป การให้การบำบัดรักษาเป็นมาตรการหนึ่งในการให้การช่วยเหลือผู้ที่เสพยาเสพติด

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยสมัยหนึ่ง แบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบสมัครใจ และระบบต้องโทษ ระบบสมัครใจ (Voluntary System) คือ ผู้เสพยาเสพติดที่ไม่ต้องคดีตามกฎหมาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติด ที่ต้องการจะเลิกเสพยาเสพติดสามารถสมัครใจเข้ารับการรักษานในสถานพยาบาลต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อีกรูปแบบหนึ่งของการบำบัดรักษา คือ การบำบัดรักษาในระบบต้องโทษ (Correction System) เป็นการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีสารเสพติดและถูกคุมขัง ซึ่งต้องเข้ารับการบำบัดรักษาภายใต้ขอบเขตข้อบังคับของกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ ทณฑสถานบำบัดพิเศษ กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงมหาดไทย สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน สังกัดศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง กระทรวงยุติธรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาและสารเสพติด พ.ศ. 2545 จัดให้มีระบบการรักษาที่เรียกว่า ระบบบังคับรักษา (Compulsory system) เป็นการรักษาที่ใช้กับผู้ติดยาเสพติดที่กระทำความผิดเกี่ยวกับสารเสพติดในข้อหา (1) เสพสารเสพติด (2) เสพและมีไว้ในครอบครอง (3) เสพมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (4) เสพและจำหน่ายสารเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2546) ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรือต้องพิพากษาจำคุกโดยพนักงานสอบสวนส่งตัวขึ้นศาล เมื่อศาลมีคำสั่งวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดและต้องเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นระยะเวลา 4-6 เดือน เป็นการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพบังคับบำบัดควบคุมตัวแบบไม่เข้มงวด หรือเรียกว่า ผู้ป่วยคุมประพฤติ ถ้าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นที่น่าพอใจจะพ้นจากการเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยา แต่ถ้าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพไม่เป็นที่พอใจอาจจะขยายเวลาการฟื้นฟูไปครั้งละไม่เกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี หรือส่งตัวคืนให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไป

สถาบันวิทยุรักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด ซึ่งทางสถาบันได้ให้การรักษาแบบผู้ป่วยใน และผู้ป่วยนอก มีเป้าหมายที่สำคัญคือ ให้ผู้ใช้สารเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วสามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้โดยไม่พึ่งพาสารเสพติด สถิติผู้ป่วยเสพติดสารเสพติดที่เข้ามารับการบำบัดรักษาในปี 2549-2551 มีจำนวน 3,491, 4,036 และ 6,436 รายตามลำดับ เป็นผู้ป่วยที่ใช้แอมเฟตามีน จำนวน 2,101, 2,579 และ 2,815 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.18, 63.90 68.86 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 80.78, 78.47 และ 77.67 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 19.22, 21.53 และ 22.33 แสดงให้เห็นว่าเพศชายมากกว่าเพศหญิง และผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษามากกว่าหนึ่งครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.33, 31.76 และ 37.70 จากสถิติผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษาพบว่าผู้ติดสารแอมเฟตามีน มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการติดซ้ำในอัตราที่สูง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่พบว่า ผู้ที่หยุดเสพยาเสพติดได้จะหันกลับไปเสพซ้ำอีกถึงร้อยละ 75 ในระยะ 3 เดือนแรกหลังจากหยุดยา (ทรงเกียรติ ปิยะกะ, 2544)

การที่ผู้ป่วยกลับไปเสพติดซ้ำในระยะเวลาที่สั้นภายหลังการบำบัดรักษา แสดงให้เห็นว่าการเสพติดสารเสพติดมีความซับซ้อน และการเสพติดสารแอมเฟตามีนซ้ำมีผลกระทบหลายอย่างตามมา บุคลากรด้านสุขภาพจึงต้องให้ความสนใจ และป้องกันไม่ให้อาการกลับไปเสพติดซ้ำอีก จากการศึกษาพบว่าปัจจัยตัวหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้แอมเฟตามีนคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับศักยภาพ และความสามารถที่บุคคลมี เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติ สมรรถนะตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางความคิด เป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้และการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินความสามารถของตนเองในการเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะส่งผลต่อการกระทำของบุคคล บุคคลสองคนมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่มีสมรรถนะตนเองไม่เท่ากันอาจแสดงออกแตกต่างกัน ถ้าบุคคลมีความเชื่อและรับรู้ในความสามารถของตนเองสูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีการกระทำจริง และสิ่งที่กระทำก็จะมีประสิทธิภาพ คนที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถก็จะเป็นคนอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอย และทำการได้สำเร็จ ประสบความสำเร็จในที่สุด (Evan, 1989 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539) การรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้เสพติดสารแอมเฟตามีนนั้น ถ้าผู้เสพติดสารแอมเฟตามีนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองใน

ระดับต่ำ ก็จะทำให้การปฏิบัติพฤติกรรมรับการบำบัดรักษา การปรับตัวและเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองไม่เหมาะสม เชื่อได้ว่าผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงย่อมจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จด้านการบำบัดรักษา

ผู้เสพติดสารแอมเฟตามีนมีสภาพจิตใจที่อ่อนแอ และพึ่งพาผู้อื่น ทอดด์ (Todd,1984) ได้เสนอแนะไว้ว่าการส่งเสริมการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้ได้ผล ควรเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย และครอบครัวให้เข้าใจบทบาทตนเอง การสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ของเบเกอร์และไมแมน (Becker and Maiman,1980) ได้เสนอความคิดเห็นว่า การสนับสนุนของครอบครัวผู้ป่วย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมปฏิบัติตามคำแนะนำในการบำบัดรักษา และจากการศึกษาของเบอร์เกอร์ (Burger cited by Pilisuk,1985) พบว่าผู้ป่วยที่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยที่มีครอบครัวให้การสนับสนุนในการควบคุมพฤติกรรมและได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก และครอบครัวให้เข้าใจบทบาทตนเอง โคเฮนและวิลล์ (Cohen & Wills,1985 อ้างในจริยาวัตร คมพยัคฆ์,2532) กล่าวว่า ผลลัพธ์ของการสนับสนุนทางสังคมทำให้อุบัติการณ์พฤติกรรมที่เหมาะสมในการบำบัดรักษาสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (ตรีรัตน์ เวชภาณิชย์,2530; วิชาวิ ทองไพวรรณ; 2541; Nancy, et al.,2004) ดังนั้นจึงได้นำการสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว มาเป็นปัจจัยที่ศึกษาถึงการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับแรงควบคุมภายในจิตใจ ความเข้มแข็งของจิตใจ ที่เป็นปัจจัยปกป้องไม่ให้นุคคลใช้สารเสพติด เป็นความคิดความรู้สึกที่บุคคลมีเกี่ยวกับตนเอง เรียกว่า อึดมโนทัศน์ ซึ่งเป็นความเชื่อ เจตคติ ความคิด ความรู้สึก ค่านิยม ที่บุคคลมีต่อตนเอง ถ้าบุคคลมีอึดมโนทัศน์ดี เขาย่อมมีการกระทำที่สร้างสรรค์ต่อตนเองและสังคม เป็นคนมีจุดมุ่งหมายชีวิต ใช้พลังความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเอง การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดก็อาจไม่มีหรือไม่เกิดขึ้น ซึ่งพฤติกรรมการเสพติดสารเสพติดก็น่าจะมีผลมาจาก อึดมโนทัศน์ ได้เช่นเดียวกัน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2522) โดยธรรมชาติของผู้เสพติดสารเสพติด ส่วนใหญ่จะมีลักษณะทางพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก และบุคลิกภาพที่ไม่มีพลัง โดยมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัย และให้อภัยกับความผิดพลาดของตนเอง มีข้ออ้างและจะโทษว่าเป็นความผิดพลาดของผู้อื่น

ขาดทักษะทางสังคม ด้านความคิด จะคิดวนเวียนอยู่ในขอบเขตจำกัด ต่อต้านสังคม คิดว่าสังคมไม่ยอมรับ ด้านความรู้สึก ไม่ค่อยจะจัดการกับความรู้สึก รู้สึกหุนหันพลันแล่น รู้สึกด้อยน้อยค่า และด้านบุคลิกภาพ จิตใจอ่อนไหว ไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่มีกำลังใจ โดยผู้เสพยาเสพติดมักมีความคิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกเข้าไม่ได้กับคนรอบข้าง คิดว่าตนเองเสพยา ติดยาเสพติดเพราะผู้อื่น ไม่ทราบจุดหมายของชีวิต ต้องการแยกตนเองตามลำพัง ประชดชีวิต ขาดพลัง เอาความคิดตนเองเป็นใหญ่ จึงทำให้มีปัญหาในการดำเนินชีวิตร่วมกับครอบครัวและผู้อื่น (ธงชัย ชื่นเกลลาภ,2544)

จากการทบทวนวรรณกรรมนอกเหนือจากตัวแปรดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังพบว่ามีปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน โดย อายุ มีการศึกษาพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (จิรุจจ์ พรหมโมบล,2530; นิรุจน์ อุทธา และคณะ,2548; Sala, et al,2008; Mackellar, et al,2008) ส่วนระดับการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางสติปัญญา บุคคลที่มีการศึกษาสูงกว่า มักมีความสามารถในการใช้เหตุผลได้ดีกว่าบุคคลที่มีการศึกษาดำ และการศึกษายังเป็นตัวกำหนดความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี (นัยนา อินธิโชติ,2545) จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Sala, et al,2008; Mackellar, et al,2008; Nancy, et al,2004) ระยะเวลาการเสพ ผู้ป่วยที่เสพยาติดสารแอมเฟตามีนจะเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว เมื่อใช้เป็นระยะเวลานานจะมีอาการติดสารเสพติด ไม่สามารถเลิกได้ มีการศึกษาพบว่า ระยะเวลาที่ใช้สารเสพติดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Sala, et al,2008)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีใครทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพยาติดสารแอมเฟตามีน เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ผู้วิจัยจึงศึกษาว่าปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพยาติดสารแอมเฟตามีน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ ว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเองหรือไม่ จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้

ความสามารถของตนเอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในบุคคลกลุ่มนี้ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนการทำการกิจกรรมให้กับผู้ติดสารแอมเฟตามีนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้ติดสารแอมเฟตามีนได้รับการช่วยเหลือที่ดี มีประสิทธิภาพต่อไปและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว อัตมโนทัศน์ และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

คำถามการวิจัย

1. การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว อัตมโนทัศน์ และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีนอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีนหรือไม่อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน
2. การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน
3. อัตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

นิยามศัพท์

ผู้เสพติดสารแอมเฟตามีน หมายถึง ผู้ป่วยชายและหญิงที่เข้ามารับการบำบัดรักษาในสถาบันธัญญารักษ์ ที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์โดยใช้เกณฑ์การวินิจฉัยโรคทางจิตเวชของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (DSM-IV) ว่ามีภาวะติดสารแอมเฟตามีน (Amphetamine dependence)

การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่ว่า ตนสามารถทำพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นก่อนกระทำพฤติกรรม ซึ่งประเมินโดยใช้แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (The General Self-Efficacy Scale) ของ Matthias Jerusalem & Ralf Schwarzer, 1995 ซึ่งผู้วิจัยได้แปลเป็นภาษาไทยและตรวจสอบความตรงทางภาษาโดยการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และแปลกลับเป็นภาษาอังกฤษอีกครั้ง นำไปทดลองใช้กับผู้เสพติดสารแอมเฟตามีนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำเครื่องมือมาหาความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach ' s coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.90

อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และการรับรู้ของผู้เสพติดสารแอมเฟตามีนที่มีต่อตนเอง ซึ่งประเมินโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ของกาญจนา ภูยาธร (2541) โดยแบ่งเป็น 9 ด้าน ได้แก่ ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านพฤติกรรม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ด้านความพึงพอใจในตนเอง และด้านศีลธรรมจรรยา โดยผู้วิจัยดัดแปลงข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เสพติดสารแอมเฟตามีน

การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว หมายถึง ความช่วยเหลือที่ผู้ป่วยเสพติดแอมเฟตามีนได้รับจากครอบครัวสายตรง ญาติ หรือภรรยา ที่เป็นประโยชน์ต่อการบำบัดรักษา ขณะรับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาล ทั้ง 4 ด้านตามแนวคิดของเฮาส์ ได้แก่ ด้านอารมณ์ การประเมินข้อมูลข่าวสาร สิ่งของและบริการ ของวัชรวิ มีศิลป์ (2543) ซึ่งสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของเฮาส์ (House, 1981 cited by Ritter, 1988) โดยผู้วิจัยดัดแปลงข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เสพติดสารแอมเฟตามีน

อายุ หมายถึง จำนวนเต็มปีนับตั้งแต่เกิดจนถึงวันที่เก็บข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดนับเป็นปี ของผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ป่วยติดสารแอมเฟตามีน จนถึงก่อนเข้ารับการบำบัดรักษาในครั้งนี้

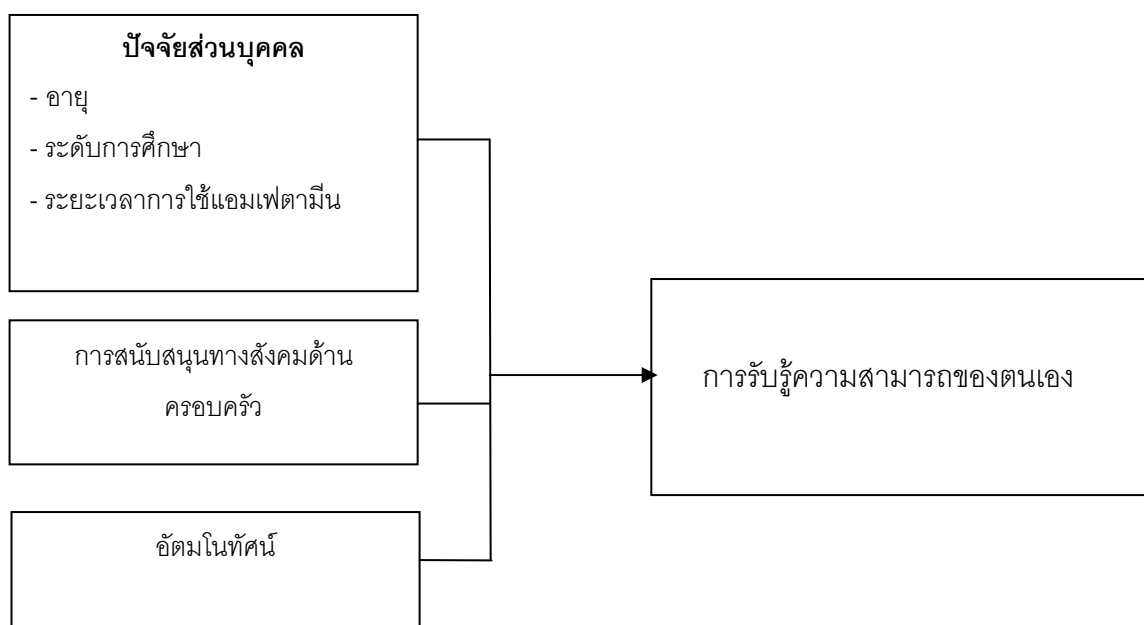
กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ กับ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่า ตนสามารถกระทำพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นก่อนกระทำพฤติกรรม ถ้าการรับรู้ในความสามารถของตนมีอยู่ในระดับต่ำ ก็อาจจะทำให้บุคคลหลีกเลี่ยงการปฏิบัติกิจกรรมนั้น แต่ถ้าเขามีการรับรู้ในความสามารถสูง เขาก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง และทำให้ไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว มีความมานะพยายามต่อสู้กับอุปสรรค (Bandura, 1977) จากแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาอธิบายการวิจัยเรื่องนี้ได้ว่า ผู้ป่วยที่เสพติดสารแอมเฟตามีนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง ย่อมส่งผลให้ผู้ป่วยมีการแสดงพฤติกรรมนั้นสูงด้วย จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว ประกอบด้วยด้านอารมณ์ ด้านการประเมิน ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งของและการบริการ จะมีผลทำให้ผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงขึ้น ถ้าผู้ป่วยได้รับการสนับสนุนที่เพียงพออาจช่วยให้มีการแสดงพฤติกรรมดีขึ้น ส่วนอัตมโนทัศน์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับแรงควบคุมภายในจิตใจ ความเข้มแข็งในจิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อ เจตคติ ความคิด ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง ถ้าผู้ป่วยมีอัตมโนทัศน์ดี ย่อมส่งผลให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองดีด้วย นอกจากนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ส่วนระดับการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางสติปัญญา บุคคลที่มีการศึกษาสูงกว่า มักมีความสามารถในการใช้เหตุผลได้ดีกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ และการศึกษายังเป็นตัวกำหนดความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี และระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน ผู้ป่วยที่เสพติดสารแอมเฟตามีนจะเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว เมื่อใช้เป็น

ระยะเวลานานจะมีอาการติดสารเสพติด ไม่สามารถเลิกได้ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการใช้แอมเฟตามีน การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว และอัตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน ดังแผนภาพที่ 1.1

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำผลการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน มาเป็นข้อมูลในการสนับสนุน การวิเคราะห์และการวางแผนในการดูแลผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
2. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในกลุ่มผู้ป่วยที่เสพติดสารแอมเฟตามีนและกลุ่มอื่นๆ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในผู้ป่วย
เสพติดสารแอมเฟตามีน ประชากรที่ศึกษาเป็นเป็นผู้ป่วยเสพติดสารแอมเฟตามีน ทั้งเพศชายและเพศ
หญิง ที่เข้ารับการบำบัดรักษา ในสถาบันธัญญารักษ์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยที่เสพติดสาร
แอมเฟตามีน จำนวน 318 คน ในช่วงเดือน มกราคม 2553